

Motion till riksdagen 2024/25:1367

av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)

Ökad delaktighet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt omhänderta tillkännagivandet om att se över förutsättningarna för att reglera insatsen ledsagning i en särskild lag samt att snarast återkomma till riksdagen med förslag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör omhänderta tillkännagivandet om att se över förutsättningarna för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ta fram en förteckning över vilken samhällsviktig information som ska vara tillgänglig för så stor del av befolkningen som möjligt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa förbättrade möjligheter till utbildning och support i användningen av digital teknik och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Alla har rätt att vara en del av samhället på lika villkor, oavsett deras förutsättningar. Sverige är ett förhållandevis öppet och tolerant samhälle, men trots detta möter döva och synskadade personer begränsningar i sina rättigheter och möjligheter. Ledsagning, som är avgörande för deras rörelsefrihet, nekas allt oftare, och det finns tydliga ojämlikheter mellan olika kommuner i Sverige när det gäller tillgång till ledsagarservice.

Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att personer med funktionsnedsättningar får tillgång till viktig samhällsinformation på samma villkor som andra, exempelvis genom digitalt material, webb-tv eller olika typer av tolkning för funktionsnedsatta. Det behövs riktlinjer för vad som ska vara tillgängligt för funktionsnedsatta, och myndigheter och stora aktörer måste garantera att material och information är tillgängligt.

Ledsagarservice

För närvarande förlorar blinda och andra synskadade allt fler av de rättigheter och möjligheter som tidigare var självklara. Många blinda och personer med svår synnedsättning nekas ledsagning, trots att denna insats kan vara avgörande för att leva ett liv likt andras.

Det som är naturligt för andra att göra på sin fritid anses inte alltid ingå i skälig levnadsnivå för personer med synnedsättning och då beviljas inte heller ledsagning. Detta hindrar särskilt barn och unga från att uppfylla sina behov av självständighet och frigörelse.

Att ta med sig en familjemedlem på en dejt eller fest är kanske inte förstahandsvalet för de flesta ungdomar, men för unga med synnedsättning kan det vara enda lösningen för att ha möjlighet att kunna gå. Ledsagning är helt avgörande för livskvaliteten.

Det finns två lagar som reglerar rätten till ledsagning, det är via socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Skillnaden mellan dem är att hjälp enligt LSS är gratis, medan hjälp enligt SoL oftast kostar. Kostnaden varierar dessutom runt om i landet och för vissa kan en timmes promenad kosta 400 kronor, vilket är fullständigt orimligt och leder inte sällan till hemmasittande, utanförskap och ofrivillig ensamhet.

Detta skapar en ojämlig behandling i landet, där bostadsorten påverkar vilken hjälp och ersättning man får.

När LSS infördes 1993 var grav synnedsättning ett skäl till stöd enligt lagen. Denna rätt har successivt försvunnit på administrativ väg, gissningsvis eftersom det har varit billigare för kommunerna. Lagen måste spegla de synskadades behov och därför menar vi likt Socialstyrelsen och Synskadades Riksförbund att en ny lag om ledsagning måste utredas.

Socialstyrelsen redovisade i juni 2023 rapporten Förändringar av ledsagning över tid, och föreslår där att förutsättningarna för att reglera insatsen ledsagning i en särskild lag bör utredas. Den rapporten har sedan dess varit under beredning inom Regeringskansliet. Ingen utredning initierades och därför lämnade en tydlig riksdagsmajoritet i juni 2024 ett tillkännagivande till regeringen.

Riksdagen tillkännagav då att regeringen bör se över förutsättningarna dels för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning, men också att reglera insatsen ledsagning i en särskild lag. Det är en viktig och prioriterad fråga och därför menar vi att regeringen skyndsamt bör omhänderta tillkännagivandet och återkomma till riksdagen med förslag.

Information och delaktighet

Ur ett demokratiperspektiv är det viktigt att personer med funktionsnedsättning får tillgång till det växande medieutbudet, exempelvis webb-tv. Det är problematiskt om exempelvis en partiledardebatt inför ett val inte är tillgänglig för personer med hörselnedsättning eller andra funktionsnedsättningar. Även om det inte är möjligt att göra allt material tillgängligt för alla medborgare, är det viktigt att en översyn görs i takt med medielandskapets förändring. I april 2023 fattade riksdagen beslut om en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet och nu menar vi att det är hög tid att ta nästa steg.

En förteckning över samhällsviktig information som bör vara tillgänglig för så många som möjligt ur ett tillgänglighetsperspektiv för funktionsnedsatta bör tas fram. Myndigheter och andra stora aktörer måste säkerställa tillgängligheten av sitt material och sin information t.ex. genom teckentolkning, syntolkning mm.

Digital inkludering

Det finns flera förslag och förbättringsområden för att minska de ökade klyftor som den snabba digitaliseringen har medfört. Exempelvis att förse mer teknisk utrustning med talsyntes, skapa möjlighet för alla att använda e-legitimation och öka förutsättningar och kunskap för användning av digital teknik.

Digital inkludering handlar om enkla saker som att kunna använda sitt bank-id, ansöka om studiemedel på CSN:s hemsida, köpa en tågbiljett i mobilen eller skaffa information om olika samhällstjänster på nätet. Enkla, för den som kan det. Svåra eller helt omöjliga, för den som saknar kunskap eller nödvändig utrustning.

Vardagliga saker som att läsa sin post, sköta sin ekonomi, teckna ett abonnemang eller boka ett läkarbesök på nätet är exempel på saker där digital inkludering kan öka oberoendet för alla och inte minst för den som är synskadad. Trots att digital inkludering leder till större oberoende så är det digitala utanförskapet bland äldre och inte minst bland äldre med synnedsättning mycket stort.

Var femte person som är 65+ uppskattas ha synsvårigheter och många saknar idag mobilt bank-id. En stor andel uppger att de tycker att det är för svårt eller att de inte fått tillräckligt med träning eller utbildning i hur de ska göra.

Synskadade måste få samma tillgång till digitala tjänster som alla andra. Den friheten skapas genom utbildning och att ny teknik görs tillgänglig även för personer med synsvårigheter.

Det behöver finnas ökad tillgång till stöd och träning som gör det möjligt för fler att använda e-legitimation, bland annat för att skapa likvärdiga möjligheter att ta del av service och e-tjänster inom sjukvård, inom bankvärlden och hos kommuner och myndigheter.

För att stödja personer med synnedsättning, särskilt de som använder tal- eller punktskrift, är det nödvändigt med specifik utbildning för att komma igång och hålla sig uppdaterad. Många platser i landet saknar dock de kunskaper och resurser som krävs för att erbjuda detta stöd. Regeringen bör därför ge lämplig instans i uppdrag att säkerställa förbättrade möjligheter till utbildning och support i användningen av digital teknik. Det är så vi skapar ökad självständighet och möjlighet att själv styra över sitt liv, för personer med synnedsättning.

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Carita Boulwén (SD)

Leonid Yurkovskiy (SD)

Mona Olin (SD)

Christian Lindefjärd (SD)